

محصولات راهبردی امنیت غذایی ایران

سهم آن‌ها در سبد مصرف خانوار و چالش‌های زنجیره تأمین

جمع‌بندی راهبردی از وضعیت سفره خانوار، کیفیت رژیم غذایی و منطق اولویت‌گذاری زنجیره‌ها

پیام کلیدی

مسئله اصلی، صرفاً جابه‌جایی میان اقلام خوراکی نیست؛ سفره خانوار طی حدود دو دهه اخیر کوچک‌تر و کم‌کیفیت‌تر شده است.



۳۶۰

کیلوگرم

مصرف سرانه اقلام اصلی غذایی در ۱۴۰۲

۲۴٪ کمتر از سال ۱۳۷۹ ▼



۱۹۴۸

کیلوکالری

انرژی روزانه به‌ازای هر نفر

۱۸/۹٪ کمتر از سطح مطلوب ۲۴۰۱ کیلوکالری ▼



۶۳/۲

گرم

پروتئین روزانه به‌ازای هر نفر

۲۲/۹٪ کمتر از سطح مطلوب ۸۲ گرم ▼

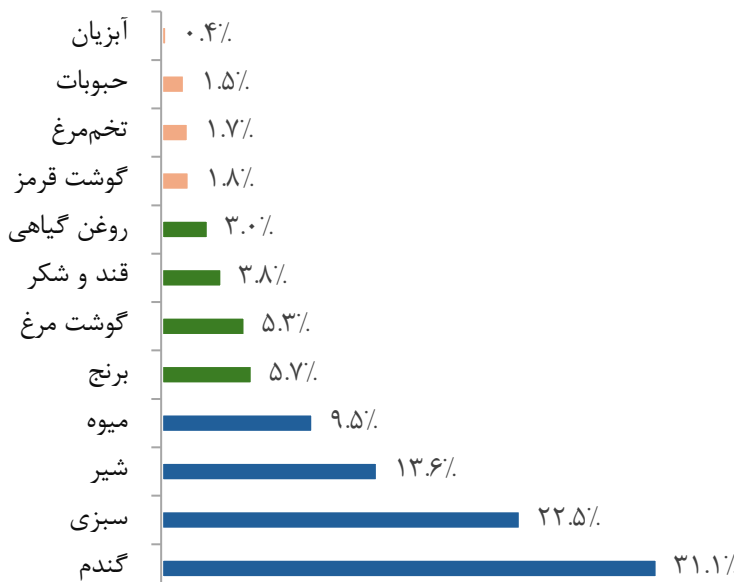


کوچک شدن سبد غذایی



کاهش مصرف، فراگیر بوده و به یک گروه غذایی محدود نمانده است.

ترکیب سبد غذایی خانوار در سال ۱۴۰۲



گندم، سبزی، شیر و میوه در مجموع نزدیک به ۷۷٪ وزن سبد ثبت‌شده خانوار را تشکیل می‌دهند.

افت مصرف اقلام منتخب طی دهه منتهی به سال ۱۴۰۲



منابع اصلی تأمین‌کننده انرژی و پروتئین مصرفی خانوار

سهم در تأمین انرژی در سال ۱۴۰۲



سهم در تأمین پروتئین در سال ۱۴۰۲



گندم لنگر اصلی انرژی و پروتئین سبد است؛ روغن با سهم وزنی کم، نقش بزرگی در تأمین انرژی دارد و شیر یکی از پایه‌های کیفیت پروتئین است.



اولویت مداخله و نقشه اقدام

از رتبه‌بندی زنجیره‌ها تا گلوگاه‌های مشترک و برنامه اصلاح

جمع‌بندی راهبردی برای سیاست‌گذاران: تمرکز بر زنجیره‌های پراثر بر امنیت غذایی، گره‌های ساختاری و زمان‌بندی اقدام

جمع‌بندی راهبردی



سیاست امنیت غذایی باید از تولیدمحوری صرف به تاب‌آوری زنجیره، حفاظت از مصرف خانوار و اصلاح گلوگاه‌های اصلی حرکت کند.

رتبه‌بندی زنجیره‌ها برای مداخله



هسته پایدار مداخله در تمامی حالت‌های وزن‌دهی: زنجیره‌های خوراک دام، گوشت مرغ و تخم‌مرغ؛ گندم، آرد و نان؛ و دانه‌های روغنی و روغن

شش گره مشترک زنجیره‌ها

داده‌های دیر هنگام نبود ترازنامه به‌روز موجب تصمیم‌گیری واکنشی می‌شود.

یارانه در حلقه نامناسب حمایت‌ها همیشه به مصرف‌کننده یا تولیدکننده هدف نمی‌رسد.

ذخایر بدون قاعده ذخیره اضطراری، حمایتی و تثبیت بازار از هم تفکیک نشده‌اند.

تجارت نوسانی تمرکز مبدأ و تصمیم‌های ناگهانی، ریسک تأمین را بالا می‌برد.

آب خارج از حساب اقتصادی سیاست تولید، هزینه واقعی آب را در سطح حوضه لحاظ نمی‌کند.

بازار و لجستیک ضعیف ضعف سردخانه، قرارداد، حمل‌ونقل و دسترسی بازار، ضایعات را بالا می‌برد.

تعدد متولی و نبود مسئولیت‌پذیری مشخص در قبال نتیجه مسئول نهایی پیگیری نتایج هر زنجیره باید مشخص باشد.

نقشه اقدام



بلندمدت | ۳ تا ۷ سال

میان‌مدت | ۱ تا ۳ سال

کوتاه‌مدت | ۰ تا ۱۲ ماه

- انتقال تدریجی یارانه‌ها به حمایت مستقیم و هدفمند از خانوار
- ایجاد ظرفیت پایدار بذر، ژنتیک، واکسن و مواد اولیه حیاتی
- توسعه زیرساخت‌های مقاوم: بندر، سیلو، حمل‌ونقل سرد و برق پشتیبان
- اصلاح الگوی تغذیه و تدوین قانون جامع داده و ارزیابی امنیت غذایی

- گسترش تولید و خرید قراردادی گندم، دانه‌های روغنی و حبوبات
- کاهش نهاده وارداتی به ازای هر کیلوگرم پروتئین تولیدی
- تقویت ذخایر ژنتیکی طیور و ظرفیت واکسن
- قرارداد شفاف خرید شیر خام و احیای شیر مدارس
- حسابداری آب، بودجه آب و توسعه زنجیره سرد و ردیابی

- تدوین برنامه اجرایی برای پنج زنجیره اولویت‌دار
- ایجاد داشبورد ترازنامه محصولات و پایش هفتگی
- تفکیک و قاعده‌گذاری ذخایر اضطراری، حمایتی و تنظیم بازار
- اصلاح سامانه آرد و نان همراه با جبران هدفمند قدرت خرید
- بازطراحی کالابرگ غذایی و شفاف‌سازی مسیر خوراک دام

جهت‌گیری نهایی

امنیت غذایی با افزایش تولید به‌تنهایی تضمین نمی‌شود؛ تاب‌آوری زنجیره، دسترسی اقتصادی خانوار، مدیریت داده و ذخایر و لحاظ کردن محدودیت آب و تجارت، محورهای اصلی سیاست مؤثر هستند.

